

Når samfundet lukker ned: Corona-konsekvenser for drikkegrupper, der mødes udendørs

STOF NR. 37 / EFTERÅR 2020

I foråret 2020 lukkede det meste af Danmark ned som konsekvens af sygdommen Covid-19's indtog i landet. Men i læskure, parker og på pladser, hvor drikkegrupper mødes, har der stadig været liv.

AF JONAS STRANDHOLDT BACH

Jonas Strandholt Bach er antropolog og postdoc ved Center for Rusmiddelforskning

1) <https://sim.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2020/mar/socialt-udsatte-skal-stadig-vaek-ha-ve-noedvendig-hjaelp/>

*Alle fra gruppen i skuret er anonymiseret og optræder ikke under eget navn.

I begyndelsen af marts 2020 begyndte den gradvise nedlukning af store dele af det danske samfund, efter de første coronasmittefælde var konstateret i Danmark. Flere politikere og fagpersoner udtrykte bekymring for, at udsatte grupper i Danmark kunne blive ramt hårdt af det, der udviklede sig til en verdensomspændende pandemi de følgende måneder. Allerede d. 11. marts, dagen efter statsministeren havde annonceret nedlukningen af samfundet, kom der en pressemeddelelse fra Social- og Indenrigsministeriet med underoverskriften *"Regeringen arbejder for at beskytte socialt udsatte mod coronavirus"*. I pressemeddelelsen stod der videre, at *"mange socialt udsatte har svækket immunforsvar og kroniske sygdomme og skal derfor beskyttes mod coronavirus (...) Det er afgørende, at Sundhedsstyrelsens anbefalinger kommer frem til socialt udsatte, og at alle, der er i kontakt og arbejder med socialt udsatte, hjælper med at informere og selv følger anbefalingerne"*.¹

Da nedlukningen for alvor tog fart d. 11. marts, havde jeg som antropolog ved Center for Rusmiddelforskning i et halvt år fulgt en gruppe mennesker, der mødtes jævnligt i et skur i en forstad til Aarhus og drak alkohol i hinandens selskab. Som en del af mit forskningsprojekt havde jeg besøgt gruppen ca. en gang om ugen i perioden og talt med dem om løst og fast i nogle timer ad gangen. Der var som regel mindst et par stykker og op mod 10 personer samlet ad gangen i og omkring skuret – på solrige dage kunne der også være flere. I alt havde jeg talt mig frem til, at jeg i skuret havde mødt ca. 25 forskellige personer, som tog ophold i kortere eller længere tid, og som var en del af gruppen. De fleste var førtidspensionister eller i afklaringsforløb i forhold til at få førtidspension, de yngste i 40'erne, mens de ældste var sidst i 60'erne.

Den nogenlunde faste kerne bestod af en gruppe personer med bopæl i lokalområdet, hvor de fleste var i 50'erne, havde etnisk dansk baggrund og havde et dagligt forbrug af alkohol, og for nogles vedkommende også andre rusmidler (primært cannabis, men også for enkeltes vedkommende heroin og andre morfinpræparater). Mange var også tobaksrygere, og flere havde forskellige helbredsudfordringer, hvilket gjorde dem til en del af "højrisiko"-gruppen, der ifølge informationerne, der strømmede ud fra Sundhedsstyrelsen, risikerede hårde coronaførløb, hvis de blev smittet.

Men hvordan påvirkede coronasituationen disse mennesker i skuret? Hvordan forholdt de sig til rådene om social distancering og håndhygiejne, som blev anbefalet af Sundhedsstyrelsen? Og hvad skete der over tid, efterhånden som det danske samfund begyndte at åbne op igen?

"Man er faktisk meget opmærksom på det virushaløj"

I den første del af nedlukningen skulle jeg, som alle andre universitetsansatte og offentligt ansatte uden kritisk funktion, arbejde hjemmefra. Heldigvis havde jeg sporadisk mail-kontakt med Morten*, som kom i skuret. I en mail fra april skrev han:

"Tja, min vurdering er, det går godt eller så godt som muligt her. Alt er næsten, som det plejer, og folk er ved godt mod. Man er faktisk også meget opmærksom på det virushaløj".

Mange fra gruppen mødtes stadig i skuret, og hverdagen lignede på mange måder sig selv, var meldingen fra Morten. Men der var alligevel noget, der var anderledes end det plejede.

Noget, som irriterede Morten, var, at der var *"grumme dårlig hash i omløb"*. Han kunne ikke huske, hashen havde været så dårlig siden 90'erne. Ud over det var det, der generede Morten mest, at så meget var lukket ned. Han havde ikke mulighed for at komme i træningscenter eller de steder, hvor han hjalp til som frivillig. Han kunne heller ikke komme på den lokale café, hvor man kunne få et måltid mad til en lav pris. Det gjorde dagene mere ensformige, og det gjorde risikoen større for at falde i et destruktivt hul, fortalte han mig.

"Folk er blevet alt for bange"

Da jeg en dag i maj, efter at have fået tilladelse til at genoptage feltarbejdet til mit forskningsprojekt igen, lagde vejen forbi skuret for at hilse på og se, hvordan det stod til, sad der en lille håndfuld af det faste klientel. Snakken gik, som den plejede, men de sad med en stols afstand imellem sig. For en af skurets faste brugere var der kommet gode nyheder: Peder havde, efter en lang sagsbehandling, fået tilkendt førtidspension. Det gjorde en forskel for en mand, der var vant til kontanthjælp og ikke havde haft meget at gøre med i dagligdagen. Han samlede som regel altid skurets tomme flasker, når han gik i det nærliggende supermarked for

“... Alt er næsten, som det plejer, og folk er ved godt mod. Man er faktisk også meget opmærksom på det virushalløj.”

at købe tre-fire Dansk Pilsner mere. Det betød dog ikke, at Peder levede mere ekstravagant. Han havde dog "givet en omgang" i skuret nogle gange den sidste måned, fortalte han. Han havde også for nylig fejret fødselsdag i skuret, og her havde han fået store mængder håndsprit i gave. For at demonstrere for mig hev han en lille håndspritbeholder op af lommen og afsprittede sine hænder.

"I starten med det her corona var vi også meget forsigtige. Men hvis bare dem, der har det, er på hospitalet, så bliver folk jo ikke smittet. Folk er blevet alt for bange," fortalte han, mens han tændte en smøg.

Gruppen i skuret oplevede også, at forskelligt offentligt frontpersonale, for eksempel bostøtter, og frivillige fra væresteder, genbrugsbutikker, cafétilbud og lignende enten ikke fysisk var på arbejde eller holdt afstand på baggrund af Sundhedsstyrelsens retningslinjer. Det betød, at man hang mere på de fællesskaber, der ikke var afhængige af steder, der skulle holde åbent. Men det betød også, at der var risiko for, at man kom til at gå hinanden mere på nerverne. Personer, som ellers sædvanligvis ikke kom i skuret tit, dukkede oftere op, efterhånden som manglen på andre tilbud gjorde kedsomheden og ensomheden derhjemme sværere at bære.

Hvad har fagfolk observeret omkring drikkegrupper i en coronatid?

De oplevelser, som gruppen i skuret havde haft efter coronaen gjorde sit indtog som en risikofaktor i det danske samfund, stemmer overens med observationerne fra fagpersoner, der beskæftiger sig med udsatte borgere i byrummet i Danmarks to største byer, København og Aarhus.

Under arbejdet med denne artikel var jeg i kontakt med Den Boligsociale Gadekontakt under Socialforvaltningen i Københavns Kommune. I teamet, der beskæftiger sig med drikkegrupperinger, er de tre medarbejdere sædvanligvis meget på gaden for at sikre, at drikkegrupperne har det godt og er trygge og for at forsøge at formidle kontakt mellem grupperne og lokalsamfundene. Lena Kista Abelsen fra teamet fortæller:

"De første mange uger måtte vi ikke kontakte drikkegrupperne. Vi måtte ikke komme tæt på. Men vi cyklede ud og så til dem på behørig afstand, for vi var også nysgerrige på, i hvor høj grad de ville mødes, og i hvor høj grad de levede

op til de her anbefalinger fra myndighederne".

Lena fortæller videre, at de har observeret, at i de fleste af drikkegrupperne har man været gode til at holde afstand, og nogle steder delt sig op i mindre grupper, for at overholde myndighedernes anbefalinger.

"Der er også en del af dem, der er blevet testet for corona, og de er alle sammen testet negative. I starten var vi nervøse for, at det var noget, der kunne vælte vores målgruppe".

Jeg spørger, om hun har indtryk af, om borgerne har været bekymrede for at få Covid-19.

"De har været ret cool og lavede sjov ved at sige, at de er sprittet af både udenpå og indeni, og "et eller andet skal vi jo dø af". Så jeg ved ikke, om de reelt set har været bekymrede," siger Lena Kista Abelsen og tilføjer, at drikkegrupperne ofte holder sig udendørs, hvilket formentlig har været med til at forhindre smittespredning. I teamet har de også talt om, at drikkegrupperne i forvejen er meget isolerede fra samfundet: "De holder sig meget til de samme mennesker".

"Vi har holdt corona-fri møder herinde"

Da jeg midt i juni talte med flere fra gruppen, der opholdt sig i skuret i Aarhus, var det mest slående, at de samstemmende svarede, at coronasituationen ikke havde ændret ret meget for dem i deres dagligdag. Peders udsagn er ret repræsentativt i denne sammenhæng for den gruppe, der blev ved med at komme i skuret i perioden:

"Vi bærer ikke masker, men vi husker bare at vaske fingre og bruge lidt håndsprit, så sidder vi og hygger os alligevel".

Ingen fra den faste gruppe i skuret i Aarhus kendte nogen, der var smittet. Ligesom Lena Kista Abelsen fortalte om drikkegrupperne i København, oplevede jeg også, at der var overskud i skuret til at lave sjov med corona og forholde sig humoristisk til risikoen for at blive syg.

"Vi har holdt corona-fri møder herinde," svarede Peder, da jeg spurgte, hvordan tiden under corona havde været. Han tilføjede dog hurtigt, at man passede på hinanden. "Det er meget vigtigt".

Men enkelte af de personer, der indimellem kom i skuret, havde dog været mere nervøse undervejs i forløbet. Marianne, en kvinde i 60'erne fra

lokalområdet, som var selvudnævnt "tidligere alkoholiker", men kæmpede med psykiske problemer, fortalte, at hun havde været i selv-isolation i tre uger, da hun havde både KOL og diabetes. Nu hvor samfundet var åbnet op, følte hun sig mere rolig ved at komme forbi skuret og sidde og snakke med de andre.

"Det har været rart at kunne komme hernede igen, det har det virkelig. Det er vigtigt for mig, at jeg har bare en smule social kontakt hver dag, når jeg kommer her forbi".

Der var altså forskel på, hvordan de forskellige brugere tacklede perioden med corona, og hvilke konsekvenser af pandemi og nedlukning de oplevede – nogle havde mærket isolation og ensomhed trykke, mens andre oplevede, at dagligdagen lignede sig selv. Et fællestræk var dog, at som tiden gik, smittetallene faldt i Danmark, og det omgivende samfund lukkede mere op, slækkede gruppen også mere på forholdsreglerne. Det var, efterhånden som maj blev til juni, oftere undtagelsen end reglen, at der var en stol mellem dem, håndspritten kom sjældnere frem, og man holdt ikke længere øje med, om man var 10 eller flere i skuret på én gang. *"Vi har gjort os umage, i forhold til hvad vi plejer,"* sagde Pia, en kvinde midt i 50'erne, da jeg talte med hende i starten af juni. *"Men vi er også begyndt at slække på det".*

Succes eller tegn på segregering?

Der har fra politisk hold været stor opmærksomhed på udsatte grupper, herunder også hjemløse og andre socialt udsatte, en kategori, som også drikkegrupperne hører under. Det har været en prioritet at fastholde tilbuddene til særligt udsatte grupper, især hjemløse. **Som artiklen her viser, er der dog også en række tilbud, der har holdt lukket som følge af nedlukningen, og selv om meget har været ved det vante for gruppen omkring skuret og drikkegrupperne i København, har nedlukningen også haft konsekvenser for nogle af dem.**

Der er dog god grund til at glæde sig over, at de socialt udsatte grupper i høj grad ser ud til at være gået fri af coronasmitte i Danmark – ligesom det meste af den danske befolkning i øvrigt. Om det skyldes, at man er lykkedes med at værne de udsatte grupper fra smitte ved rådgivning, tests og muligheder for selv-isolation, eller om det i lige så høj grad skyldes, at hjemløse, drikkegrupper og andre socialt udsatte grupper i høj grad lever adskilt fra andre borgere og ofte opholder

sig og socialiserer udendørs, er svært at sige. Det er også værd at bemærke, at både drikkegruppen i Aarhus og de grupper, der er observeret af gadeplansmedarbejderne i København, faktisk i stort omfang har fulgt anbefalingerne fra myndighederne og ageret med en relativt høj grad af omsorg og disciplin i perioden med nedlukning.